

Hoge commissaris te Djakarta (Lamping) aan minister van Buitenlandse Zaken (Stikker), 20 feb. 1952

Mede bestemd voor Minister President en Minuor.

De omstandigheid dat het complex van de RTC-overeenkomsten thans door onderhandelingsdelegaties wordt behandeld, heeft ertoe geleid dat, van de ene dag op de andere, het diplomatieke beleid ten principale - politiek, economisch, financieel, cultureel, militair, etc. - naar Den Haag is verlegd en aan het HC is komen te ontvallen. Uiteraard impliceert zulks een sterk verminderd en voor zover nog onderhouden, nog maar een vrij oppervlakkig contact met de Indonesische autoriteiten en zelfs met collega's. Een der overgebleven diplomatieke activiteiten van deze post, en wel het indienen van protesten, is evenmin bijzonderlijk geëigend om een aangename sfeer en daardoor vruchtdragende discussies te bevorderen. Deze stand van zaken verzwaart aanzienlijk de diplomatieke informatieve taak van het HC, juist in een tijdsgewricht dat deze post een maximale bijdrage op dit gebied moet leveren ter voorkoming dat de verhouding tussen beide landen het object van 'papieren' onderhandelingen zouden worden: om te weten wat al dan niet bereikbaar is moet toch de sfeer kunnen worden beoordeeld, evenals de reacties in beide landen. Waar van de leden van de Indonesische delegatie in Den Haag moeilijk een objectieve voorstelling terzake kan worden verwacht, is het de plicht van het HC het zijne te verrichten om te voorkomen dat in Djakarta de sfeer wordt aangevoeld zonder dat beleid wordt gevoerd, in Den Haag daarentegen beleid wordt gevoerd zonder dat aldaar de sfeer hier te lande voldoende kan worden gevolgd. Wordt deze taak door het verminderde en van karakter veranderde contact met de Indonesiërs met de dag moeilijker, ook voel ik vanzelfsprekend voortdurend sterker het bezwaar dat ik weliswaar voortdurend op de hoogte wordt gehouden van het verloop der besprekingen, maar dat ik mij steeds minder een voorstelling kan maken van de lijnen welke van Nederlandse zijde de onderhandelingen beheersen. Een en ander leidt er toe dat dezerzijdse berichtgeving een steeds sterker subjectief karakter dreigt te krijgen. Met deze reserve zou ik de situatie zoals ik deze van hier uit zie, als volgt willen weergeven. Over het algemeen wil het mij voorkomen dat het verloop van de onderhandelingen tot nu toe de Indonesiërs bijzonder meevalt: ten aanzien van Nieuw-Guinea hadden de Indonesiërs gerekend met het voldoende bekende onwrikbare standpunt van de Nederlandse Regering, zij het dat zij hopen op een andere instelling van een nieuwe Nederlandse Regering, maar wat betreft de Uniebesprekingen hadden zij veel grotere stroefheid van Nederlandse zijde verwacht. Of het optimisme ten aanzien van Nederlandse toegeeflijkheid op dit punt gemotiveerd is, vermag ik niet te beoordelen. Een en ander verklaart een zich hier geheel gewijzigd hebbende Indonesische instelling tegenover de Haagse besprekingen. Toen Supomo vertrok verwachtte hier eigenlijk niemand iets van deze missie; veelal werd de RI-Regering gecritiseerd dat deze missie was uitgezonden en was men van oordeel dat de Unie beter terstond eenzijdig kon worden opgezegd; de meer verantwoordelijke elementen begrepen echter dat het beter was, vooral tegenover het buitenland, eerst te wachten tot de onderhandelingen zouden vastlopen (en dat moest dan maar zo gauw mogelijk gebeuren) waarna 'gebleken Nederlandse onredelijkheid' een argument zou opleveren om de Unie dan maar eenzijdig op te zeggen. Nu de onderhandelingen anders verlopen dan aanvankelijk werd gedacht, zijn de stemmen die eenzijdige opzegging voorstonden, al dan niet terstond, vrijwel verstomd. Waarom de Unie eenzijdig opzeggen als men vrijwel over de hele lijn zijn zin kan krijgen langs de weg van besprekingen? Waarom bovendien onnodig de Amerikanen ontstemmen die maar een wens hebben gemanifesteerd en wel 'geen unilateral action' hetgeen praktisch alleen kan slaan op een eenzijdige opzegging van de Unie? Men stelt zich blijkbaar van het resultaat van de Haagse onderhandelingen zoveel voor dat hier zelfs de mening wordt verkondigd

dat Supomo moet blijven onderhandelen, met of zonder Kabinetscrisis. Ook hoort men de opvatting dat onder geen omstandigheden het Kabinet Sukiman mag vallen voordat Supomo ten principale gereed is hopelijk einde Februari. Aannemende dat het hier een juiste weergave van de Indonesische gedachtengang betreft dan mag de vraag worden gesteld hoe de RI zich de verdere ontwikkeling denkt bij een gang van zaken die een voor Indonesië zeer aantrekkelijk perspectief inzake de Uniebesprekingen aantoont tegenover onwrikbaar vasthouden van Nederland inzake Nieuw-Guinea. Vanzelfsprekend moet de tactiek er op gericht zijn zich onder geen omstandigheden een eventueel gunstig resultaat van Unieonderhandelingen te zien ontglippen. De RI zou kunnen ingaan op het denkbeeld om de zaak aan het Internationale Hof voor te leggen. Hiertoe zal de RI mijns inziens alleen overgaan als de RI meent vrij zeker op een voor haar gunstige beslissing te kunnen rekenen. Tactische overwegingen zouden mijns inziens voor de RI dan er voor pleiten een eventueel Unie 'succes' alvast te incasseren en tevens waarborgen te scheppen dat Nederland de gevolgen van een dergelijke voor de RI gunstige uitspraak integraal, en zonder 'verdere onderhandelingen' zou aanvaarden. Mogelijk, ja waarschijnlijker zou wellicht zijn dat de RI een uitspraak van het Hof met ongerustheid zou tegemoetzien, hetgeen voor de RI bijzonder pijnlijke situatie zou scheppen. Niet willen ingaan op een Nederlandse suggestie om zich aan een internationale uitspraak te onderwerpen zou echter een allerongunstige indruk maken. Zouden wij dan wellicht rekening hebben te houden met een voorstel van de RI om, met het argument dat het toch niet in de eerste plaats gaat om een 'juridische uitspraak', maar om een 'practische' oplossing, de zaak voor de Veiligheidsraad te brengen, waar voor de RI de mogelijkheden liggen vervat in mijn brief nr. 173, dan wel aan arbitrage te onderwerpen? Nog een andere gang van zaken zou wellicht niet uitgesloten moeten worden geacht. Het resultaat van de Uniebesprekingen zou de integrale wensen van de RI dermate benaderen, met de bekroning van de vervanging van de HC door een gewone diplomatieke vertegenwoordiger waardoor ook plechtig formeel zou worden vastgelegd dat de positie van Nederland in geen enkel opzicht meer afwijkt van die van enig ander land, dat de RI dit resultaat ongaarne in de waagschaal zou leggen wat het geval zou kunnen worden bij insisteren inzake Nieuw-Guinea. Wij zouden dan rekening hebben te houden met de paradoxale situatie dat de RI haar eigen belangen gediend zou achten met de cold storage van Nieuw-Guinea en het daarheen zou trachten te leiden. Uiteraard als 'concessie' aan Nederland? En het plan Yamin dan? Deszelfs betekenis kan beter in Den Haag worden beoordeeld: overigens weet ik niet of het officieel en dan nog in de weergegeven vorm ter tafel is gebracht. Misschien geldt voor de RI het simplistische denkbeeld dat men nooit weet hoe een koe een haas kan vangen waarbij de RI wellicht zou speculeren op de mogelijkheid dat Yamin's 'aanbod' tweedracht zou zaaien in het Nederlandse politieke kamp (vandaar de in dergelijke verhoudingen toch wel zeer ongebruikelijke publicatie buiten de Chef van de nieuwe delegatie om). Satisfactie inzake Unie en een springplank op Nieuw-Guinea zou wel een voor de RI optimaal succes zijn in de onderhandelingen met de huidige Nederlandse Regering. Bovendien zou de opzet kunnen zijn met een dergelijk 'royaal aanbod' sympathie in Amerika te wekken. Dat Cochran terzake onkundig zou zijn geweest, acht ik weinig waarschijnlijk. Zelfs zou ik niet geheel willen ecarteren de mogelijkheid dat het hier betreft het 'plan Cochran' op welks bestaan ik zinspeelde bij mijn brief van 14 December 1951 nr. 44905/ GS6047.